

Joh. Laas.

Kodusest laste lugema õpetamisest.

Lühikene juhatus Eesti emadele

Sisu:

1. Miks peab lapsi lugema õpetama?
2. Millal peab lapsi lugema õpetama hakatama?
3. Kust ja kuidas peab lapsi lugema õpetama?
4. Soovitavad raamatud laste vanematele.

Tallinnas, 1915.
Joh. Laas'i kirjastus nr. 8.

W. Ehrenpreis'i trüff, Tallinnas.

Ec
Joh. Laas.

20348

Kodusest laste lugema õpetamisest.

Lühikene juhatus Eesti emadele

Sisu:

1. Miks peab lapsi lugema õpetama?
2. Millal peab lapsi lugema õpetama hakatama?
3. Kust ja kuidas peab lapsi lugema õpetama?
4. Soovitavad raamatud laste vanematele.

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

13

Tallinnas, 1915.
Joh. Laas'i kirjastus nr. 8.

W. Ehrenpreis'i trükk, Tallinnas.

Дозволено военной цензурою.

136 693 x

Miks peab lapsi lugema õpetama?

Kas peaks üleüldse waja olema sarnast küsimist ette panna? Ets ole lugeda õskamise kasu küllalt sedawõrd käega katsutaw, et sarnast küsimist üleliigseks peaks pidama? Kuid meie rahwa laiemates ringkondades, kelle jaoks see raamatutene määratud, leidub weel tihti wanemaid, küll emasi ja isasi, kes selle küsimise tähtsust mitte küllalt hästi ei tunne. On wanemaid olemas, kes hariduse peale üleüldse ja seal hulgas ka lugeda õskamise peale kui mitte just waenulikult, siis ometi nii ükskõiksest waatawad, et nende lapsed selle all warem wõi hiljem kannatada saawad. Ja sarnaste wane-mate jaoks ongi see peatükk peaaegjalikult määratud.

Reegi tähtjas mees on ütelnud, et aabits on kui wõti, mis meile kõik maailma waimlise waranduse aitade ukseid lahti teeb ning meile wõimaluse annab neid warandusi oma kasuks pruukida. Aabitsa all tuleb siin muidugi lugeda õskamist mõista, lugeda õskamist, ilma milleta juba kõigelihtsamalgi inimesel meie päiwil väga raske on läbi saada. Lugeda ja kirjutada õskamist nõuab elu meie käest peaaegu iga sammu peal. Aga weel rohkem, weel suurem tähtsus on lugeda õskamisel, kui meie nende suurte waimliste waranduste peale mõtleme, mis heades raamatutes, nagu salwedes, peituvad.

Pimedal ei ole aimugi sellest, mis sugune ütlemata ilus Jumala loodus on ning kurt ei oska enesele kudagi wiisi kõigeilusamaid muusika heali ettekujutada, — nii ei aima ka inimene, kes lugeda ei oska, mis sugused kallid ja kasulikud warandused raamatutes peituvad. Meie tunneme kõigest kahju niisuguste õnnetumate inimeste üle, kes mitte raamatuid tarvitada ei oska ega ei taha. Raamat on inimesele alati kõigeparemaks jelsiliseks, nii kurwastuse ja igawuse kui ka rõemu tundidel. Temast leiame tröösti, kui mitmesugused mured ja raskused meid rõhuvad, tema annab meile häid juhatusi ja õpetusi, kui meil neid tarwis läheb — tema juure võib inimene alati minna nõu küsima, mida meie lähemad kaasinimesed meile mitte alati anda ei suuda ehk ei taha. Ühesõnaga — raamat on meile waimliseks toiduks, nagu leib seda kehale on: ilma heade raamatuteta kannatab meie waim sedasama, mis ihu ilma ülespidamiseta.

Sellest lühikesest seletusest näeme, kui suur tähtsus raamatutel inimese elus on: nad on kallim warandus, kui kõik kullakoormad ja hõbedad hunnikud kokku. Ja kõik seda warandust võime omandada, kui meil aga selle aida wõti — l u g e d a o s k a m i n e — käes on. Meeletumaks peaksime seda inimest pidama, kes niisugust wõtit, mis maailma kõigesuuremate waranduste aitade üksed awab, oma lastele kätte ei anna ega neid sarnaseid warandusi oma elu-tee ilustamiseks, oma waewade wähen-damiseks pruukima ei õpeta.

Nüüd on meie küsimise peale „Miks peame lapsi lugema õpetama?“ wastus selge: Sellepärast,

et lugeda oskamine meile võimalikuks teeb seda suurt tarkuse, teadmiste ja waimliste lõbude hulka, mis raamatutes warjul, oma ja ligemise kasuks elus tarwitusele wõtta.

Millal peab lapsi lugema õpetama hakatama?

Selle küsimuse poolest eksiwad paljud wanemad wäga sagedasti. Ühed algawad õpetust liig wara, teised jätawad jälle liiga hiljaks. Ühtewiisi tahju teewad nad wähest mõlemad. Aga millal on siis paras aeg? Selle küsimise peale ei wõi küll ühist kindlat wastust anda, aga natuke selgitada wõib ometi. Terasemaid lapsi wõib ju 3—4 aastaselt õpetama hakata, aga ainult siis, kui laps seda ise püiab ja nõuab. Sundida siin kunagi ei tohi, ammugi weel witsa hirmuga. Wiie kuni kuue aastaselt peaks aga kõikidega tingimata peale hakatama, sest vähemalt 7—8 aastaselt peaksiwad ju kõik lapsed selgesti lugeda oskama. Selles wanaduses, j. o. kolme kuni wiie aastaselt ärkab lapses eneses harilikult lugema õppimise tahtmine, vähemalt siis, kui ta wanemaid inimesi ehk teisi wendi-õdesi lugema näeb. Mõistlik wanem peab püüdma igatepidi oma lapses lugemise himu äratada; kuidas seda teha — sellest eespool pikemalt.

Suurt ülekohut teewad aga oma lastele need wanemad, kes nende kodusest õpetamisest ei hooligi,

waid selle peale loodawad, et külap koolis õpetatakse. Ei, armsjad wanemad, see ei ole õige? Meie päiwil on ju ka algkooliski lühikese ajaga nii väga palju õppimist, et emakeele lugema õpetamise peale enam sugugi aega üle ei järe. Seal peab laps kolme talwega — näit. wallakoolides — mis waevalt ühe aasta wälja teeb, kõik „teadused“ — peale usuõpetuse — wenekeeles kätte õppima. Emakeele lugemine ja kujutamine peab aga juba kooli tulles selge olema, siis jõuab ta ka koolis wenekeeles midagi ära õppida; wastasel korral ei saa laps koolis millegagi edasi. Mõned ehk mõtlewad: Noh, mis eest siis kooliõpetaja palka saab, kui ta emakeeltki selgeks ei õpeta? — Iga kooliõpetaja püüdmine on emakeelt küll võimalikult selgeks õpetada, aga nagu ju tähendasin, ei ole koolis selleks mitte enam iseäralist aega. Ütleme, näituseks: koolis on esimeses jaus 15 last, kellede hulgast aga kõigest 10 hästi lugeda mõistawad, kuna 5 last väga puudulikult loewad ehk seda sugugi ei osta. Mis peab nüüd nende wiiega peale hakkama? Iseäralist tundi nende jauts seada ei wõi — peab teistega seltsis õpetama. Nende puudulik ostamine aga takistab teiste edasijõudmist. Ka teiste õpeasjadega ei saa nad naljalt edasi ning seisawad terve kooliaja nõndanimetatud „laiskade“ liigis. Sellepärast on väga tarwis, et lapsed ju kooli tulles emakeeles hästi lugeda ja ilusasti kirjutada mõistatatsiwad.

Ei nõuta ju mitte, et nad seda „täielikult“, nagu koolitatud mehed, peakswad ostama, waid ainult „alguslikult“, s. o. raamatust selgesti lugeda

ja ilusasti, ilma wigadeta, wälja kirjutada. Teie, kui põlluharijad, teate ju ise wäga hästi, et oras, mis esiotsa kiduraks jäenud, pärast enam hästi ei taha kosuda ja et kõwer puu naljalt ei sirgu. Nõnda on ka lugu lastega: kellele wanemate hool kodus emakeelt hästi kätte ei ole õpetanud, seda ei aita ka koolis kooliõpetaja hool palju edasi. Sellepärast olgu siis teie hool, armsad emad, kodus enne kooli tulemist oma lastele lugemist wõimalikult selgeks õpetada, üks kõik, kas teie sellega kolme, nelja ehk wiie, kuue aastaselt peale hakkate. Muidugi maksab siin see tark wanasõna, et mida warem, seda parem. Mida warem laps waimu wara aitade uskri awada ostab, seda parem temale. . .

Rust ja kudas peab lapsi lugema õpetama?

See küsimine on eelmisest palju tähtsam; selles seisab lugema õppimise ja õpetamise alus ja edasijõudmine. Suuremalt jault õpetatakse lapsi aabitsast, kuna mõned, üsna teadmatad, seda ka lugemise raamatust teewad. Misjugusest aabitsast ja aga oma last lugema õpetad? — Meie ajal on aabitsaid wäga mitmet moodi: suuri ja väikesi, kulega ja täuga, odawaid ja kallimaid; aga häid on nende hulgas vähe. Wanemad ostawad niisuguseid aabitsaid, mis odawad ja teewad sellega oma lastele palju kahju. Ütleb ju wanasõnagi: „Mis kallis, see kaunis, mis odaw, see mäda“. Ei, armsad wane-

mad, halba aabitsat kartte enam kui tuld! — Aga nagu ma juba eespool nimetasin, õpetavad mitmed wanemad oma lapsi ka lugemise raamatutest. Wanad testamendi-, piibli-loo- ja katekismuse raamatud on nii mitmelgi lapsel aabitsa eest! . . .

Urmisad emad, hoidke selle eest, et teie oma lastele farnaseid raamatuid aabitsa asemel kätte ei anna! See toob ainult kahju, on kiwi andmine leiwa asemel. Sellepeale waatamata, et nimetatud raamatud kül wäga igapäewased ja pruugitavad on, on nad lapsele siiski arusaamatad. Testamendis, katekismuses ja ta lauluraamatus on sõnu, milledest fagedasti wanemadki inimesed aru ei saa, saadik siis weel lapsed. Sa selle puuduse kautamiseks ongi meil see aabitsate hull, mis lõik enam ehk wähem lugema õppimist kergendawad. Weike-seid „tuke aabitsaid“ võib 3—4 aastastele lastele ainult mängimiseks kätte anda, kuna õppimiseks suuremaid ja paremaid tuleb muretseda. Niisugune aabits, mis 5—10 kop. eest kätte saadakse, võib lapsel õppimise himu terweks elu ajaks ära ajada. Ostim õppimiseks ainult aabits, mis hea on ja ärge mõne kopika pärast oma last õnnetumaks tehke! Hea aabitsa järele õpib iga laps hea meelega ja kerge waewaga lugema.

Oled sa nüüd oma lapsele hea aabitsa muretsenud, siis pead sa ka teadma, kuidas teda õpetada. Paraku rikuvad mitmed mõistmata wanemad oma lapsed mõistmata õpetamise läbi üsna ära! Ma olen emasi näinud, kes woti taga istudes oma lapsesele, kellel testament, katekismus, wõi — paremal korral — tuke aabits käes, weerimist õpetawad.

See sünnib enamasti tõit masina wiisil, nii et laps tihti ei teagi, kus lugemise järg on: ta loeb ju ema järele peast.

Tihti tuleb ette, et lapsel tükk, mida ta raamatust pidi õppima, pähe jääb, raamatust ta seda aga ei oska.

Ei saa laps teatud ajaks tükki selgeks, siis pruugitakse witsa. Isad mõtawad tihti ka weel püüsihima j. n. e. abiks. Niisugune sundimine teeb lapsele õppimise wastumeelseks, wastumeelne asi aga ei edene kellegi käes. Miks peab inimene, iseäranis just laps, seda tegema, milleks temal sugugi lusti ei ole, mida ta teha ei taha? Siin mõtlewad küll wiist mitmed emad, et ma tühja räägin. „Mis, kas last siis seda tegema ei wõi sundida, milleks tal himu ei ole?“ Selle peale kostan ma julgesti: Ei! Selle eest tuleb hoolega hoida, et last wägise, peale witsa hirmul, lugema ei sunnita — see toob ainult kahju.

Siin lõpeb wiist mitmegi ema kannatus, kelle Jutu wõi Jüri, Miina wõi Mann lugemisega palju tegemist ei taha teha: „Wägise sundida ei tohi, kooli tuua ka ilma lugeda oskamata ei lubata, mis siin siis peab tehtama?“ — Kus midagi puudust on, seal tuleb seda parandada; on su lapsel õppimiseks himu wähe, siis kaswata seda suuremaks, paranda paremaks; ei ole tal seda sugugi, siis tee talle seda! Himu, tahtmine on peaasi iga töö juures. Kus see puudub, seal asi ei edene. Ei ole aga igal lapsel õppimise himu, siis pead sa seda temale tegema. Uga kudas — ma tahan siin paar näitust tuua.

Prits ja Willi oliwad terased poisid, nagu nõelad, aga raamatuga ei tahtnud nad tegemist teha.

Räskis ema raamatut wõtta, kohe oliwad poisid mujal meisterdamas. Neil ei olnud lugema õppimiseks tahtmist ja seda armas ema neile witsawaral teha wõivat; aga ta eksis. Mitu korda saiwad poisid peksa, aga himu ei edenenud, waid kadus vähemaks. Kord tuli wanaisa neile. Ema kaebas lugu sellele. Wanaisa lubas poistele lugemise ilma witsata kergesti kätte õpetada. „Lapsed,“ ütles ta: „kumb teist ennem lugemise kätte saab, sellele kingin ma pühadeks noa, mütsi ja weel mõnda muud. Et teie aga ei armaks, et ma waletan, annan ma teile kummagile praegu wiis kopikat ja tahan seda alati teha, kui teile tulen ja teie ilusasti lugeda oskate!“ — See oli wesi poiste weskitele. Sakati hoolega õppima, teine teise wõidu. Muidugi pidi ema omalt poolt aitama, kus poisid üksi toime ei saanud, ja seda teeb ju iga õige wanem kõige suurema heameelega! Paari nädala pärast tuli wanaisa ja poisid saiwad kumbki jälle wiis kopikat. — Üks läks ilusti edasi kuni pühadeni, kus poistel tõeste lugemine selge oli ja wanaisa käest lubatud kingitused kätte saiwad. — Nendes oli õppimise himu tekinud ja sellega oli asi korras. Ei olnud enam sundimist waja ei kodus ega koolis, waid nad õppisiwad heameelega ja hoolega. — Teine näitus: Üks laps ei saanud laulu salmi ära õppida, mis talle pähe taheti õpetada. Seal lubas isa teda pühapäewal kirikusse kaasa wõtta, kui ta laulu ära õpib ja warsti oligi laul peas.

Ma wõiksin sarnaseid näitusi palju tuua, aga saab ehk neistki. Wõib ka niiviisi lapses õppimise himu äratada, kui temale õppimise paleuslist külge,

selle suurt kasu elus selgeks teha; kuid ma arvan, esimene viis viib weikeste laste juures palju hõlb-
samine sihile ja see on siin peaaft. — Nende näi-
tuste järele peate teie, emad, ka oma laste õppi-
mise himu äratada püüdma. Kuidas teie seda
teete, kas mõne väikese kingituse või muu asjaga,
mis lapsle meeldib, nagu kirikuisse või mõersile minnes
kaasa võtmisega, või jälle, et neile õppimise suurt kasu
filma ette seada ja neid sellega waimustada, — see on
teie eneste ahi. Peaaft on aga see, et himu ärata-
tud, ja kui see ju sündinud, siis ülewal peetud saab.

Mõni ema aga ütleb: „Ma lubasin oma las-
tele küll pühadeks uued kuued õmmelda, kui lugemise
selgeks saawad; Leeni sai selgeks, aga Liisi himu ei
edendanud see sugugi: ei aitanud meelitamine ühtegi!“
Ja, kõik seemned ei idane ühesuguses maas ega ühe-
suguse kiirusega. Leenile tegi kuue lubamine õppi-
mise himu, Liisiga aga oleksid sa pidanud mõnda
teist moodi katsuma. Ei aita üks abinõu, siis pruugi
teist, aga ära tööd pooleli jäta. Et sa aga ära
ei tüdineks oma lastele mitmesuguste abinõudega
õppimise himu tegemast, selleks on sul waja — ar-
mastust, mis, nagu püha kiri ütleb, kõik usub, loo-
dab ja kannatab. Armastus oma õpilase wastu
on iga õpetaja pea woorus. Kas sul on aga armas-
tust, mis ka lugema õpetamise juures nii wäga tar-
wis? Kas sa jõuad kannatada, kui su laps mitte
nii hõltsasti lugemist selgeks ei saa, kui sa soowid,
või katsud sa tema edasijõudmist kannatamata meelega
witsa abil kiirustada? Ei ole sul seda armastust
mitte, siis mine ise enne kõigesuurema laste Sõbra
juure kooli ja õpi Temalt armastust ja kannatust! . .

Siin pean aga weel meele tuletama, et himu ega tahtmine siis soovitawalt edasi ei wii, kui kohane, tubli aabits puudub. Ilma tarwilise tööriistata ei saa ka kõigeparemagi tahtmisega midagi ära teha. Sellepärast — muretse oma lapsel kõige pealt hea aabits!

On nüüd su lapsel õppimiseks tahtmist ja hea aabits ning sul enesel õpetamiseks armastust ja kannatust, siis jõuate peagi, kui nii õpetad, nagu järgmised read juhatawad, sihile.

Enne õpetati lapsi weerimise wiisi järele lugema. Aga nagu paljud wanad pruugid ja kombed kaunwad ja nende asemel uued, paremad asuwad, nii on ka weerimise õpewiis kadunud ja selle asemel uus — healetamise õpewiis — tulnud. Rõne seisab lausetest, laused sõnadest, sõnad silpitest, silbid aga healikuteft koos. Healiku nähtaw märk on täht: healikut wõime kõrwaaga kuulda, tähte — silmaga näha. Doome siin näituse tähtedest ja healikuteft:

täht — a,	healik — a,	täht — en,	healik — n.
" be,	" b.	" o,	" o.
" de,	" d.	" pe,	" p.
" e,	" e.	" är,	" r.
" ge,	" g.	" es,	" s.
" ah,	" h.	" te,	" t.
" i,	" i.	" u,	" u.
" jot,	" j.	" we,	" w.
" ka,	" k.	" ä,	" ä.
" el,	" l.	" õ,	" õ.
" em,	" m.	" ö,	" ö.
		" ü,	" ü.

Nagu siit näha, on mõne tähe nimi ja heal ühesugused; neid nimetatakse täishealikuteks. Täis healikuid on eestikeeles üheksa: a, e, i, o, u, ä, õ, ö, ü. Teised on umbhealikud, neid on eestikeeles 14.

Täishealikuteks hüitakse niisuguseid healikuid, mida kergesti ja ilma teiste healikute abita välja võib ütelda. Umbhealikud aga ei lasa endid ilma teiste abita kergesti välja ütelda, näit.: b, d, g, h j n e.

Wanaaegse weerimise juures pruugiti tähtede nimesid, näituseks: pe-o-i-es pidi „pois“, ah-o-be-u-en-e pidi „hobune“ tähendama j. n. e.; see oli aga asjata waew ja tegi asja palju raskemaks. Seepärast jäetagu weerimine täiesti maha! Ei saa aga mõned emad „healetamisega“ hästi toime, siis võiksid nad seda oma kooliõpetaja käest õppida, kes seda heameelega õpetab, sest igale kooliõpetajale on see kasuks ja rõemuks, kui laps kooli tulles hästi lugeda oskab.

Wõtame nüüd ühe parema aabitsa raamatu, näit.: E. Petersoni „Eesti laste Aabits“. mida igale lapsele soojalt soovitada võib ja teeme sealst proovi:

Wõtame § 1 ja 2; seal on pildid „ui“ ja „nui“ ja healikud u, i, n. Rõige pealt seleta lapsel, mis healik on; siis ütle sõna, mida pilt kujutab, aegamööda ja selgesti välja: „ui“, „nui“. Nüüd lahuta see sõna healikuteks, küsides: mis sugune on esimene healik, mis sugune teine, kolmas? Nüüd näita lapsele healikuid ja lasa tal neid mitu korda korrata, viimaks kirjutada. Lõppuks näita

lapsesele sõnu „ui“, „nui“ ja lasse teda neid lugeda ja kirjutada Teiste sõnadega — piltidega — tuleb sedasama viisi teha ja nõndasama ka järgmistele paragrahvidega.

Kirjutamise kohta tuleb tähendada, et see enne mine sulega peab sündima, kui pliiatsiga, kuid milgi tingimisel mitte krihvliga. On selgeks tehtud, et krihvliga kirjutamine tahvli peale lapse käe tangeks ja raskeks teeb ja nägemise wigadele põhjuseks võib saada. Paljud wanemad aga peavad paberi peale kirjutamist ka kooliski ilmaasjata raha raiskamiseks, liiategi siis veel kodus. Niisugustele tuletan ma meele, et lapse terwis kallim on, kui raha. Pealegi õpib laps kirjutamist elu jaoks ja seal ei tule tahvli peale kirjutamist peaaegu sugugi ette.

Ei ole just tingimata tarwis, et laps kirjutamist ja lugemist üheskoos õpib, s. o. neid tähtesid ja sõnu, mis ta loeb, ka kirjutab. On ju muidugi tõsi, et enne kirjutamine tekkis ja siis alles lugemine, sellepärast arvasiwad ka koolimehed üks aeg, et see kõige õigem laste õpetamise wiis on: enne kirjutama, siis lugema. Aga see wiis ei leitud mitte täitsa hea olevat ja on sellepärast wiimasel ajal maha jäetud. Lugemine peab kergemate healtutega, kirjutamine aga kergemate kriipsudega ja tähtedega peale peale hakkama; aga mõned lugemiseks kerged tähed on kirjutamiseks raskest, ja ümberpööratud, sellepärast võib neid mõlemaid asju — lugemist ja kirjutamist — ükssteisest lahuse õpetada. Kui aga lapsed enne lugema hakkamist juba aabitsa esimeste lehekülgede peal olevad tähed „elemendid“, üksitüd osad, hoolega läbi on

harjutanud, siis võivad nad väga hästi loetud sõnu ka kohe kirjutama õppida.

Oled sa oma lapsele niiviisi hoolega ja armastusega aabitsa oja kätte õpetanud, s. o. on tal kõik tähed-healikud selged, siis võib ta ju ise lugemise tükkisi, mis aabitsa lõpu pool osas — lugemise raamatus — leiduvad, lugema hakata, kus sul muud muret ei ole, kui järele vaadata, kas ta dieti loeb ning kas ta ka kõigest loetavast täiesti aru saab. Ei saa ta aga mõnest sõnast või lausest hästi aru, siis pead sa seda temale ära seletama, kui ial võimalik, siis ikka näitlikult. Tal ei tohi sealt edasi minna, kus laps aru ei saa, enne kui ta täiesti aru saab.

Ma räägin siin ühe loo selle üle, mis ma ise näinud olen. Kord õpetas üks isa oma weikesele pojakesele „kuke-aabitsa“ nimelehe pealt tähtede nimed kätte ja pani siis lapse ise lugema, kui ma ei eksi, wist wana kirjawiisi järele trükitud testamendi raamatust. Mis saab aga 6—7 aastane laps testamendi lausetest aru? Ei olnud ju ime, kui muidu nii terase loomuga poisike lugemisega sugugi ei tahtnud tegemist teha, Kuid isa kannatus lõppes otsa; ei saanud laps seatud ajaks tükki selgeks, wõttis ta witsa ja sundis last enese juures õppima, muidugi wahest ka witsa tarwitades. — Teie wõite arvata mis õppimine see on, kui õppiija iga filmapill witsa hoopi ootab! —

Nii wiisi ei tohi mitte teha, nii ei pea mõistlik wanem oma last mitte õpetama! Enne õpetagu healikud, siis üksikud silbid ja siis alles mindagu lugemise tükkide juure, mis ka esialgu võimalikult terved peavad olema.

Lõpuks panen ma siin emadele lugema õpetamise k ü m m e k ä s t u ette, mida tingimata peab täidetama:

1. Ürata lapse õppimise himu!
2. Muretse lapsele hea abits!
3. Pruugi healetamise-õpewiisi; weerimine jäetagu täitsa maha.
4. Iga sõna, mis loetud, saagu ka kirjutatud.
5. Pruugi liikuma aabitsa tähti, s. o. niisuguseid tähti, mis paksu paberi peale on trükitud ja milledest laps ise ette ütlemise järele sõnu kokku võib seadida.
6. Mis loetud, sellest peab laps aru saama, muidu ei tohi edasi minna!
7. Kõik küsimised, mis raamatus lugemise tükkide all ära trükitud tulewad esiteks suusõnaliselt siis kirjalikult koosta.
8. Lase laps kergemaid piltisi joonistada ja sõnade nimed üles kirjutada.
9. Mis enne õpitud, saagu sagedaste korratud.
10. Ära pruugi õpetamise juures mitte witsa, üleüldse ära sunni mitte wägiwallaga!

Lõ p u s õ n a: Õpeta nende käskude järele, armas ema, siis saab su laps ilma waewata ja lühikese ajaga lugemise selgeteks!

*

*

*

Siiamaale kõnelesime selle üle, kuidas lapsel
raamatu lugemist tuleb õpetada. Nüüd tahame aga
sellest mõni sõna ütelda, mis peast õpetamise kohta
maksab. Peast õpetamine võib ju siis alata, kui
laps rääkima hakkab. Siin tuleb aga küsimine, mille
juures palju patustatakse: „Mis peab weikele —
kolme kuni viie aastase lapsele — pähe õpetatama?“
Vastus: „Alinult seda, millest ta weikene mõistus
täieste aru saab.“ — Lühikesed ja kerged salmike-
sed, lapselikud palwed, kergesõnalisel laulud j. n. e.
on kohased väikestele lastele pähe õpetada. Paljud
õpetavad aga juba üsna weikestele lastele „Meie
Isa“ palwet, kattekismuse peatükki ja muud selle-
sarnast See on suur ülekohus. Lapsed ei saa oma
väikese mõistusega nendest mitte aru, sest sagedasti
ei tea suuremadgi lapsed ja wanemad inimesed, mis
tähendavad sõnad, nagu; „pühitsetud saagu,“ „sinu
riik tulgu,“ „wõlglastele“ j. n. e. nõnda õpivad
siis lapsed neid sõnu ainult lobisema. — Laulu
salmikesi, mis lastele sündjad pähe õpetada, leiavad
emad mitmesugustest laste laulikuteft.

Suurt rõhku tuleb aga selle peale panna, et
lapsed päheõpitud laulusalmisi, palweid, kattekismuse
peatükki ja muid mitte „masina wiisi“ ei loe;
laps ei tohi mitte niiviisi lugeda, et ta nagu masin
„pariseb,“ kuna ta ise sellest, mis ta loeb, wähe-
matgi aru ei saa. Koolilaste — nimelt esimesel
aastal — ja koduõppijate seas leidub niisuguseid
rääkijaid „masinaid“ küll. Iseäranis tuleb niisugune
lugu kümne kásu lõpu sõnades ette; ma kuulsin
korra, kuidas laps wiis korda nende sõnade sees
ringi lastis, kuna ta ehk weelgi oleks lobisenud, kui

teised naerma ei oleks hakanud. Ülepea loewad koduõppijad lapsed liiga karmeste, arusaamata, mafinlikult. Suhtub mõnes kohas midagi segadust, takistust, siis läheb „rihm ratta pealt ära“ ja asi ongi otsas: ei saa muidu edasi, kui hakka uuesti otsast peale.

Niisuguseid wigasi, mis wanemad oma mõistmatuse ja hooletuse läbi oma laste juures sündida lasewad ei jõua enam kooliõpetaja naljalt parandada; nad on nagu nende külge ja sisse kaswanud. Täetagu siis maha mafinlik lobisemine ja õpetatagu lugema nii hästi peast kui ka raamatust õieti, pikkamisi ja mõistusega. Rõige pealt tuleb selle eest hoolt kanda, et lapsed raamatust, kui ka seda, mis neile peast õpetatakse, õieti loewad, s. o. nii tudas sõnad just raamatus seisawad. Paljud loewad aga nii, et nad sõnu wahelt ära jätawad, uusi juurde panewad ehk nende järke muudawad. Wiimast tuleb iseäranis peast lugemise juures ette. Selle eest hoidke! — Teiseks tuleb nõuda, et nad pikkamisi loewad. Kui laps liiga ruttu loeb, siis ei ole tal aega sõnade üle järele mõelda. Wiimaks pandagu rõhku selle peale, et lapsed — raamatust ja peast — mõistusega loewad. Nad ei tohi sõnu mitte üsna arusaamata lobiseda, waid peawad neist ka oma wanadust ja waimu küpsust mööda aru saama. Selleks antagu lastele lugemiseks ainult neile kohased, lapselikud raamatud ja pähe õpetatagu ainult kergeid salmikesi. Ratetismuse peatükid tulewad — kui neid pähe õppida lastakse — heasti ära seletada ja arusaadawaks teha, niisama ka kõit muud palad, mis lapsed pähe õppima peawad.

Soovitavad raamatud emadele ja lastewatajatele.

Et lastekasvatamine suur ja kõrge töö on, seda peaks iga lapsewanem teadma. See wastutus-rikas amet seisab suuremalt osalt teie peal, armsad emad. Suur töö aga nõuab ka suurt ja hoolsat ettevalmistamist, et seda dieti toimetada. Rahjuts ei saa aga juurem hulk meie emasi selle kohta min- git ettevalmistust. Koolisi meil selleks ei ole ja juurem hulk ei hooligi ka tütarlaste koolitamisest. Kust saaksiwad aga kõik emad pisutgi ettevalmis- tust oma suure ameti peale? Tänu taewale, on meil selleks kaunis laialine kirjandus, kust ka kooli- tamata emadki endile tarwilikku teadmisi wõiwad omandada. Alga paraku, misjuguseid raamatuid loewad suurem jagu meie neidusi ja noorikuid! Rõlbmata romanid, tühised jutud ja jutukesed, haganasarnase sisuga „laulikuid“ ja muud sellesar- nast, neid loetakse, kuid teadusliku sisuga raama- tuid, pealegi kaswatusteadlisi, kes neid nüüd loeb! Wiimaseid on meil kaunis kogu. Doome siin mõned nendest ette ja soovitame, et iga neiu ja noorik neid omale muretseks ja lahjulikkude „põnewate“ ja sajaandeliste asemel neid loeks ning nendest enes- tele tarwilikku teadmisi lastekasvatamiseks koguks.

Dr. Alice Stockham — „Tokologia“ h. 2.50 f.

P. Peters (Speek) — „Ema ja laps“ h. 1.50 f.

Spuhl-Rotalia — „Naisterahwas“ h. 100 f.

M. Rampmann — „Lahitised kirjad emadele“

hind 20 kop.

J. Rapp — „Gesti ema“ h. 30 f.

J. Lepik — „Mõni sõna kodusest lastetasku-
tusest“ hind 5 kop.

U. Põllusaar — „Kodusest laste õpetamisest“
hind 20 kop.

Dr. P. Schneider — „Tuhatus lapse terwise
hoidm.“ hind 5 kop.

915
Ar Lass, J.

Igast paremast raamatukauplusest saada
(Pealadu Tallinnas, Suure Tartu uul. nr. 22, krt. 2.)

Joh. Lass'i

kirjutatud raamatud:

1. Elu ja olu Narômi maakonnas	hind 15 kop.
2. Ilmsüüta kannatajad. Jutustus	" 10 "
3. Kullerkupud. Luuletused	" 20 "
4. Karikakrad. Luuletused	" 10 "
5. Kaks kônet	" 10 "
6. Naisterahwa tähtsus karskuse töös	" 15 "
7. Kudas ja missuguste abinôudega joo-
mise vastu wôidelda	" 15 "
8. Kodusest laste lugema õpetamisest	" 15 "

Sissetulek nende raamatute müügist läheb

autori edasiõppimiseks.

Hind 15 kop.